

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-24>

УДК 336.15

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОДОСТАТНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

DECENTRALIZATION AS A BASIS FOR STRENGTHENING FINANCIAL SELF-SUFFICIENCE AND DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Возняк Галина Василівна

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2001-0516>

Капленко Галина Вікторівна

доктор економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1651-7904>

Коваль Василь Михайлович

аспірант,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8095-5039>

Voznyak Halyna, Kaplenko Halyna, Koval Vasyl
Ivan Franko National University of Lviv

Стаття присвячена обґрунтуванню теоретичних засад децентралізації та особливостей її прояву у контексті посилення спроможності місцевого самоврядування і зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад. Систематизовано наукові підходи до визначення суті децентралізації. Обґрунтовано типи децентралізації, що важливе у контексті окреслення потреби комплексного підходу до реформування системи публічного управління в напрямі децентралізації у державі та вимагає поетапних змін у багатьох сферах і координації дій при їх втіленні. За результатами аналізу світових практик впровадження децентралізації виокремлено переваги та ризики, які несе децентралізація, які слід врахувати в умовах реформування місцевого самоврядування. На основі порівняльного аналізу досвіду країн, які провели реформи децентралізації, доведено її значимість у формуванні фінансового підґрунтя самодостатності територіальних громад.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, фінансова самодостатність, органи місцевого самоврядування.

The decentralization reform in Ukraine created the prerequisites for the formation of self-sufficient communities, but it is not considered complete, since there are still not enough resources and opportunities to fulfill own and delegated powers. In this context, the issues of the fundamental foundations of decentralization as a significant determinant of strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities require in-depth study. The purpose of the article is to deepen the theoretical foundations of decentralization and justify the peculiarities of its manifestation in the context of strengthening the capacity of local self-government and strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities. Implementation of a holistic study is possible thanks to the application of general scientific research methods: comparative analysis, grouping, synthesis, generalization. The theoretical foundations of decentralization are deepened and the features of its manifestation are highlighted in the context of strengthening the capacity of local self-government and strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities. Scientific approaches to determining the essence of decentralization are systematized. The types of decentralization are substantiated, which is important in the context of outlining the need for a comprehensive approach to reforming the public administration system in the direction of decentralization in the state and requires gradual changes in many areas and coordination of actions in their implementation. Based on the results of the analysis of world practices of

decentralization implementation, the advantages and risks that decentralization carries and which should be taken into account in the context of local self-government reform are highlighted. On the basis of a comparative analysis of the experience of countries that have implemented decentralization reforms, its importance in forming the financial basis for self-sufficiency of territorial communities has been proven. The practical value of the research results can be seen in the possibility of taking into account theoretical developments by authorities and local self-government when developing mechanisms for strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities.

Keywords: decentralization, territorial community, financial self-sufficiency, local self-government bodies.

Постановка проблеми. Започатковані реформи в Україні, вагоме місце в переліку яких посідає децентралізація, мали важливе значення для розвитку місцевого самоврядування та зміцнення його фінансової автономії, позаяк створили передумови для формування самодостатніх громад, а відтак і наблизили вітчизняну систему публічного управління до практики країн ЄС. Фінансово самодостатні громади та потужна система місцевого самоврядування – основа сучасного поступу України. Проблема формування таких громад, на жаль, для України не є новою, але і не до кінця вирішеною, оскільки утвердження фінансово самодостатніх громад потребує достатньо повноважень та ресурсів для виконання власних і делегованих функцій, а також можливостей для вирішення питань власного розвитку. В цьому контексті поглибленого вивчення потребують питання засадничих основ децентралізації як вагомої детермінанти зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Огляд наукових здобутків з даної проблематики свідчить про значне напрацювання в даній царині науки як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Тривалий період впровадження децентралізації в країнах ЄС і за його межами дав змогу вченим виокремити причини її успіху, до яких відносять: посилення демократизації суспільства і стабілізації розвитку держав [1; 2; 3], забезпечення їх економічного зростання та інтенсифікації регіонального розвитку [4]; посилення здатності системи публічного управління до адаптації завдяки перенесенню владних повноважень і управлінської відповідальності на місцевий рівень [5]. Висока результативність децентралізаційних практик обумовлена ґрунтовною наповненістю на базовому рівні через наближеність до носіїв індивідуальних і колективних інтересів та практичною направленістю на вирішення конкретних проблем і забезпечення інтересів певних територіальних громад [6; 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Систематизація

наукового доробку з досліджуваної проблематики свідчить про те, що попри значні напрацювання бракує результатів досліджень з обґрунтуванням теоретичних основ децентралізації в контексті зміцнення фінансової самодостатності громад, а отже ці питання все ще потребують додаткового вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є поглиблення теоретичних засад децентралізації та обґрунтування особливостей її прояву у контексті посилення спроможності місцевого самоврядування і зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведені дослідження за обраною проблематикою дозволили встановити, що децентралізація («de» – протиставлення; «centralis» – центральний) в широкому її розумінні зводиться до розподілу відповідальності між органами влади різних рівнів в процесі управління бюджетними коштами. У вузькому розумінні бюджетна децентралізація передбачає певну ступінь автономності місцевих органів влади, яка дозволяє їм приймати виважені рішення в бюджетно-податковій сфері. Можна погодитись із думкою, що децентралізація є складним суспільним явищем, яке характеризується «масштабністю розгортання та тривалістю виявлення, розмаїттям проявів та неоднозначністю наслідків реалізації, тісною зв'язку із різними аспектами соціально-економічного та політично-адміністративного устрою держави» [8].

Відповідно до теорії суспільних фінансів делегованою на нижчий рівень з-поміж трьох основних функцій публічного управління (макроекономічна стабілізація, перерозподіл ресурсів, надання публічних послуг) може бути лише остання, що пов'язано із відсутністю в органів місцевого самоврядування інструментів для реалізації грошово-кредитної політики, а, відтак, і забезпечення двох інших функцій. Водночас, при переданні функції надання публічних послуг на рівень територіальних громад виникають запитання: яка користь від делегування функції на міс-

цевий рівень управління? на якому рівні вона має здійснюватися? якими є ефективні інструменти і механізми її забезпечення? які ризики виникають в умовах її делегування? Відповіді на ці запитання вимагають поглибленого дослідження результатів впровадження теорії децентралізації в практику. Світові практики впровадження децентралізації свідчать про неоднозначність прояву децентралізації, що своєю чергою, дає змогу виділити переваги / недоліки змін у посиленні місцевого самоврядування та зміцнення самодостатності громад (рис. 1).

Основним аргументом на користь децентралізації є забезпечення алокативної ефективності надання публічної послуги [9; 10], що передбачає наближеність до задоволення індивідуальних інтересів і уподобань мешканців. Отримання цього ефекту є можливим лише у контексті децентралізації надання послуги. Ще однією перевагою децентралізації є стимулювання горизонтальної і вертикальної бюджетної конкуренції, що веде до: (1) покращення якості надаваних послуг; (2) безпосереднього наближення надавача послуг (органу місцевого самоврядування) до їх споживачів (місцевих мешканців); (3) забезпечення відповідальності органу самоврядування за своєчасність надання

послуг, вартість та якість. Це важливо не тільки у контексті підзвітності органу самоврядування перед мешканцями громади, а має позитивний вплив на зростання активності членів громади та відстоювання ними власної громадянської позиції. Активність членів громади, як відомо, стимулює формування соціальних мереж, розвиток громадянського суспільства і політичної свідомості, забезпечує участь мешканців у житті громади, а, отже, є вагомим фактором досягнення самодостатності громади, яка забезпечується через можливість до самоорганізації, самоуправління та самофінансування.

Разом з тим, децентралізація може супроводжуватись і низкою ризиків, які можуть мати стримуючий характер для забезпечення самодостатності територіальних громад, а саме: зростання нерівномірності соціально-економічного розвитку територій і громад [11]; посилення макроекономічної нестабільності [14]; перенесення корупційних ризиків на нижчі рівні управління [12]; розпорошення бюджетних коштів [13]; посилення ролі місцевих еліт [14]; негативний вплив на єдність країни [14]; зниження ефективності управління у державі [15]. В цьому контексті варто наголосити на проблемі зростання диспропорцій економічного розвитку територіальних громад. Попри

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Рис. 1. Переваги і ризики децентралізації

Джерело: складено авторами

позитивну спрямованість децентралізації на зміцнення самодостатності громад, не всі вони (в силу об'єктивних причин) здатні до саморозвитку, а тому ефективні механізми міжбюджетного вирівнювання, програмне фінансування тощо повинні бути задіяні для підтримки неспроможних громад.

Враховуючи, що децентралізація є багатогранним і неоднозначним у проявах явищем, доцільно звернути увагу на її типізацію, позаяк це корисне не лише у контексті виокремлення відмінностей, але і для окреслення потреби комплексного підходу до реформування системи публічного управління, що вимагає зміни у багатьох сферах та координації дій при їх втіленні. Так, науковці Світового Банку виділили три типи децентралізації [16]: політична децентралізація – часткове (на основі принципу субсидіарності) передання політичної та нормотворчої функцій з центрального рівня управління до місцевих рад; в основі цього типу – регулярні демократичні вибори (за результатами яких формуються місцеві ради), чітке визначення юрисдикції та розмежування повноважень між різними рівнями управління; адміністративна децентралізація – передання відповідальності за планування та виконання обов'язків в сфері публічного управління від центрального до регіонального і місцевого рівнів управління; в основі – забезпечення здатності органів місцевого самоврядування приймати та втілювати рішення щодо розвитку територіальних громад; фінансова децентралізація – спрямована на формування і розвиток інструментарію для забезпечення фінансової самодостатності адміністративно-територіальних формувань базового рівня та задоволення потреб жителів територіальних громад. Дослідники Світового Банку акцентують, що це ключовий напрям децентралізації, адже для виконання органами місцевого самоврядування децентралізованих функцій необхідним є достатній рівень доходів, зібраних на території громади чи переданих із центрального рівня, та повноваження для здійснення видатків з місцевих бюджетів [16].

Децентралізація – це можливість для територіальних громад забезпечити власний розвиток і зміцнити самодостатність. Водночас, світові практики переконують, що їй (децентралізації) у більшості випадків передувало проведення адміністративно-територіальної реформи, яке відбувалось в напрямі укрупнення територіальних громад, ключовими цілями якого є: (1) потреба адаптації

адміністративно-територіального устрою на базовому рівні для ефективного місцевого самоврядування і розвитку транспортної мережі; (2) нівелювання ризиків, зумовлених демографічною кризою (у більшості країнах Європи впродовж тривалого періоду спостерігалось скорочення чисельності населення; цей чинник мав значний вплив на розвиток малих територіальних громад та вартість «одиниці» надаваної соціальної послуги); (3) ефект масштабу та очікувана синергія від об'єднання [16] (табл. 1).

Зрозуміло, що такі процеси несуть певні ризики, до яких на базовому рівні відносяться: зниження доступності до соціальних послуг і доступу до органу місцевого самоврядування; зменшення рівня громадської участі у політичному житті на відповідній території; послаблення соціальних мереж та контактів між громадянами і їхніми представниками у місцевому самоврядуванні; загроза конфліктів та втрати самоідентичності місцевих громад [17].

Із впровадженням фінансової децентралізації усі структурні елементи системи місцевих фінансів (видатки місцевих бюджетів; доходи місцевих бюджетів; способи формування доходів; місцеві фінансові інститути; суб'єкти системи; об'єкти системи; відносини між суб'єктами системи) зазнають адаптаційних змін до умов, які виникають внаслідок реформування (і у кожній країні ці процеси протікають по-різному). В першу чергу, відбувається зміна ролі органів управління, які із вертикальних трансформуються в горизонтальні. Адже в умовах фінансової децентралізації відбувається зростання ролі місцевого самоврядування в управлінні системою місцевих фінансів, посилюється їх відповідальність за прийняті рішення, а також знижується їх залежність від вищих рівнів управління.

Є. Кузькін [8] щодо цього аспекту виділяє три моделі функціонального навантаження місцевого самоврядування: (1) забезпечення життєдіяльності територіальної громади – модель зорієнтована на реалізацію завдань соціально-побутового й інфраструктурного характеру, які не пов'язані з повноваженнями адміністративного й управлінського характеру; (2) адміністрування публічних послуг – модель, яка включаючи функціонал моделі забезпечення життєдіяльності територіальної громади, доповнена повноваженнями адміністративно-управлінського характеру; (3) модель автономії – забезпечення місцевого самоврядування максимальною повно-

Таблиця 1

Цілі реформування адміністративно-територіального устрою в напрямі укрупнення територіальних громад на місцевому рівні у країнах ЄС

Цілі проведення адміністративно-територіальної реформи	Вплив реформи на досягнення цілі		
	Немає	Середня	Висока
Економія на масштабі	-	-	Бельгія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Греція, Іспанія, Італія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Швейцарія
Висококваліфіковані співробітники органу місцевого самоврядування	Данія, Італія	Бельгія, Фінляндія, Іспанія, Греція, Швейцарія	-
Підвищення якості надання соціальних послуг	-	Данія	Бельгія, Фінляндія, Німеччина, Греція, Іспанія, Італія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Швейцарія
Делегування повноважень	Данія	Іспанія, Італія, Швейцарія	Бельгія, Фінляндія, Німеччина, Греція, Нідерланди, Норвегія, Швеція
Демократизація, громадська участь	Данія, Німеччина, Іспанія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія	-	-

Джерело: [18]

тою прав і свобод, відповідальності в контексті здійснення владних повноважень на території громади. Виділяючи моделі, автор вказує на відсутність залежності між формою державного устрою і повнотою функціонального навантаження базового рівня управління.

Однак у цьому контексті чітко прослідковується причинно-наслідкова залежність між обсягом функціонального навантаження і фінансовим забезпеченням для їх виконання і рівнем фінансової автономії місцевого самоврядування. В умовах впровадження на практиці моделі забезпечення життєдіяльності територіальної громади фінансове забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування покривається завдяки освоєнню асигнованих з державного бюджету коштів. У контексті моделі адміністрування публічних послуг фінансова автономія органів місцевого самоврядування забезпечена внаслідок делегування на місцевий рівень певних фіскальних компетенцій (наприклад, встановлення місцевих податків і зборів). А впровадження моделі автономії вимагає забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування та

надання широкого інструментарію для досягнення власної самодостатності.

Отже, фінансова децентралізація спрямована не лише на розподіл функціонального навантаження між різними рівнями влади, а й можливостей і ресурсів для їх забезпечення. Як зауважує І. Мізіна, джерела формування фінансових ресурсів громад «виходять за аспекти оподаткування і трансформуються в інструменти управління», які, як елемент системи місцевих фінансів, визначають напрями й інтенсивність фінансових потоків [19]. Таким чином, відбувається формування цілісної системи взаємопов'язаних інструментів, спрямованих на створення додаткової вартості ресурсу при ефективному використанні коштів.

У цьому контексті формами забезпечення фінансової автономії громад є податкова деволуція, яка передбачає передання податкових повноважень на базовий рівень управління, і податкова деконцентрація, яка спрямована на передання центральним урядом частини загальнодержавних платежів до бюджетів територіальних громад як закріплених і регулюючих доходів [20]. З іншого боку,

результати впливу фінансової децентралізації на розвиток місцевого самоврядування і забезпечення самодостатності територіальних громад мають бути ширшими і повинні передбачати: (1) створення стійкої й ефективно бази для акумулювання фінансових ресурсів до бюджету кожної базової адміністративно-територіальної одиниці (шляхом збільшення доходної бази місцевих бюджетів через стимулювання зростання економіки громади; забезпечення фінансової автономії місцевого самоврядування внаслідок розширення джерел доходів до місцевого бюджету і пошуку альтернативних джерел фінансових ресурсів; взаємодії органу місцевого самоврядування із усіма суб'єктами економіки громади; (2) забезпечення достатності обсягів фінансових ресурсів для збалансованого розвитку громади шляхом формування цільових потоків фінансових ресурсів (що дає змогу додатково залучати грантові кошти і трансферти); (3) забезпечення ефективності управління фінансовими ресурсами територіальної громади завдяки використанню проєктного та процесного підходів.

Висновки. Підсумовуючи необхідно акцентувати на тому, що фінансовим підґрунтям забезпечення самодостатності територіальних громад в умовах децентра-

лізації є розширення повноважень і можливостей органів місцевого самоврядування незалежно приймати рішення та виконувати делеговані повноваження щодо формування і виконання місцевих бюджетів через акумулювання податкових й інших обов'язкових платежів. Хоча різні країни, які у свій час проходили реформу децентралізації, обирали свій шлях втілення, зустрічаючись на ньому з невдачами і проблемами, отримані як результати «дивіденди» значно більші. Україна в цьому напрямі лише починає рух. І утворені територіальні громади можна характеризувати як «слабкі». Проте вже зараз до рук органів місцевого самоврядування передано інструменти, завдяки використанню яких у майбутньому можна досягти економічного зростання та забезпечити самодостатність на довгострокову перспективу. Водночас обставини, які впливають на становлення територіальних громад в нашій країні, виняткові (пандемія, російсько-українська війна). Це не дає місцевому самоврядуванню, державній і регіональній владі «права на помилку», адже помилка може мати наслідком нівелювання перших вагомих результатів децентралізації. Відтак питання забезпечення самодостатності територіальних громад в кризових умовах актуалізується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лелеченко А. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень. Київ, 2017. 110 с.
2. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні. *Віче*. 2015. № 12. С. 14–17.
3. Козак В. І. Публічне управління в системі координат: децентралізація – місцеве самоврядування – демократія. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2(57). С. 133–137.
4. Regionalisation trends in European countries / 2007-2015. / Congress Of Local And Regional Authorities Of The Council Of Europe. Strasbourg Cedex France, 2016. 232 p.
5. Rodriguez-Pose A., Gill N. The global trend towards devolution and its implications. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 2003, vol. 21, p. 333–351. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.1758&rep=rep1&type=pdf>.
6. Возняк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія / Г. В. Возняк ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2016. 520 с.
7. Wildasin D. Comment on «Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects» by Vito Tanzi (1996). Annual World Bank Conference on Development Economics. Washington : World Bank, 1996, pp. 323–328.
8. Кузькін Є. Теоретико-методологічне забезпечення розширення фіскального простору місцевого самоврядування в умовах фінансової децентралізації. Дисертація на здобуття наук. ступ. доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08. Харків, 2019. 647 с.
9. Mierau J. O., JongA-Pin R., de Haan J. Do political variables influence fiscal adjustment decisions? New Empirical Evidence. *Public Choice*. 2007. Vol. 133. № 3–4. P. 297–319.
10. Thiessen U. Fiscal Decentralization and Economic Growth in High Income OECD Countries. *Fiscal Studies*. 2003. № 24. P. 237–274.

11. Prud'homme R. On the dangers of decentralization. Policy Research Working Paper. The World Bank, 1252. 1994. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/218141468739288067/pdf/multi-page.pdf>.
12. Fisman R., Gatti R. Decentralization and Corruption : Evidence across Countries. Policy Research Working Paper; No. 2290. 2000. World Bank, Washington. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/19852>.
13. Reinikka R., Svensson J. Local Capture: Evidence From a Central Government Transfer Program in Uganda. *The Quarterly Journal of Economics*. 2004, vol. 119 (2). URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/PEAMCourse04/RitvaBackground2.pdf>.
14. Bardhan P., Mookherjee D. Capture and Governance at Local and National Levels. *AEA Papers and Proceedings. Political Economy, Governance, and Development*. 2000. Vol. 90 № 2. URL: <https://people.bu.edu/dilipm/ec722/papers/BardhanMookherjee2000%20AER.pdf>.
15. Kyriacou A. P., Roca-Sagalés O. Fiscal and Political Decentralization and Government Quality. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 2011. Volume: 29 issue: 2, page(s): 204–223.
16. What is Decentralization? World Bank. Decentralization Thematic Team. URL: http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html.
17. Territorial reforms in Europe: Does size matter? Territorial Amalgamation Toolkit. Centre of Expertise for Local Government Reform, Council of Europe. 2017. URL: <https://rm.coe.int/territorial-reforms-in-europe-does-size-matter-territorial-amalgamation/168076cf16>.
18. Steiner R., Kaiser C., Thor Eythorsson G. A Comparative Analysis of Amalgamation Reforms in Selected European Countries. *Local Public Sector Reforms in Times of Crisis*, 2016, pp. 23–42. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-52548-2_2.
19. Мізіна І. Фінансова децентралізація та її вплив на систему місцевих фінансів України. *Аспекти публічного управління. Механізми публічного управління*. 2016. № 6–7 (32–33). С. 41–48.
20. Волохова І. С. Податкова децентралізація та методологія визначення її ступеня. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 3(2). С. 144–150.

REFERENCES:

1. Lelechenko A. (2017) *Missive samovryaduvannya v umovakh detsentralizatsiyi povnovazhen* [Local self-government in conditions of decentralization of powers]. Kyiv. (in Ukrainian)
2. Baimuratov M. (2015) Detsentralizatsiya ta kompetentsiya mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini [Decentralization and competence of local self-government in Ukraine]. *Viche*, 12, 4–17.
3. Cossack V. I. (2017) Publichne upravlinnya v systemi koordynat: detsentralizatsiya – mistseve samovryaduvannya – demokratiya [Public administration in the coordinate system: decentralization – local self-government – democracy]. *Theory and practice of public administration*, 2(57), 133–137.
4. Regionalisation trends in European countries. 2007–2015. (2016). Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe. Strasbourg Cedex France.
5. Rodriguez-Pose A. & Gill N. (2003) The global trend towards devolution and its implications. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 21, 333–351. Available at: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.1758&rep=rep1&type=pdf>.
6. Vozniak G. V. (2016) *Byudzhetna polityka rozvytku rehioniv Ukrayiny: suchasna paradyhma ta oriyentyry podal'shykh reform* [Budgetary policy for the development of regions of Ukraine: modern paradigm and guidelines for further reforms]. State University "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine". Lviv.
7. Wildasin D. (1996) Comment on «Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects» by Vito Tanzi (1996). *Annual World Bank Conference on Development Economics*. Washington, World Bank, 323–328.
8. Kuzkin E. (2019). Theoretical and methodological support for the expansion of the fiscal space of local self-government in the conditions of financial decentralization. Kharkiv.
9. Mierau J. O., JongA-Pin R. & de Haan, J. (2007) Do political variables influence fiscal adjustment decisions? New Empirical Evidence. *Public Choice*, 133, 3–4, 297–319.
10. Thiessen U. (2003) Fiscal Decentralization and Economic Growth in High Income OECD Countries. *Fiscal Studies*, 24, 237–274.
11. Prud'homme R. (1994) On the dangers of decentralization. Policy Research Working Paper. The World Bank, 1252. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/218141468739288067/pdf/multi-page.pdf>.

12. Fisman R. & Gatti R. (2000) Decentralization and Corruption: Evidence across Countries. Policy Research Working Paper, 2290. World Bank, Washington. Available at: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/19852>.
13. Reinikka R., Svensson J. (2004) Local Capture: Evidence From a Central Government Transfer Program in Uganda. *The Quarterly Journal of Economics*, 119 (2). Available at: <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/PEAMCourse04/RitvaBackground2.pdf>.
14. Bardhan P., Mookherjee D. (2000) Capture and Governance at Local and National Levels. *AEA Papers and Proceedings. Political Economy, Governance, and Development*, 90, 2. Available at: <https://people.bu.edu/dilipm/ec722/papers/BardhanMookherjee2000%20AER.pdf>.
15. Kyriacou A.P., Roca-Sagalés O. (2011) Fiscal and Political Decentralization and Government Quality. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29, 2, 204–223.
16. World Bank. What is Decentralization? Decentralization Thematic Team. Available at: http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html.
17. Council of Europe (2017) Territorial reforms in Europe: Does size matter? Territorial Amalgamation Toolkit. Centre of Expertise for Local Government Reform. Available at: <https://rm.coe.int/territorial-reforms-in-europe-does-size-matter-territorial-amalgamation/168076cf16>.
18. Steiner R., Kaiser C. & Thor Eythorsson G. A (2016) Comparative Analysis of Amalgamation Reforms in Selected European Countries. *Local Public Sector Reforms in Times of Crisis*, 23–42. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-52548-2_2.
19. Mizina I. (2016) Financial decentralization and its impact on the local finance system of Ukraine. Aspects of public administration. *Mechanisms of public administration*, 6–7 (32–33), 41–48.
20. Volokhova I.S. (2012) Tax decentralization and methodology for determining its degree. *Herald of socio-economic research*, 3(2), 144–150.